

A kopt jelzős szerkezetek

A kopt nyelvben a melléknevek csoportjának meghatározása egyáltalán nem problémamentes. Se morfológiailag, se predikatív használatukban, és első látásra a főnévi csoportban való viselkedésük alapján sem különböztethetők meg a kanonikus főnevektől. Fontos különbség azonban, hogy a főnevekkel ellentétben nincsen inherens nyelvtani nemük; a modernebb szemléletű kopt nyelvléírásokban ennek megfelelően a mellékneveket egy nominális alosztály tagjainak fogják fel. (vö. Shisha-Halevy, 1986; Layton, 2000 elnevezése: *genderless common nouns*)

A főnevek közötti relációt jelölő morféma alaki egybeesése (*n*-) miatt a jelzős és birtokos szerkezeteket gyakran együtt tárgyalják, holott ezek elkülönítése pusztán formai alapon is viszonylag egyszerű. Fontosabb és egyelőre megoldatlan probléma a jelzős szerkezeten belüli szórendi variabilitás magyarázata, és a főneveket összekapcsoló elem (*n*-) szerkezeti helyének meghatározása. A kopt nyelvben ugyanis háromféle jelzős szerkezet különböztethető meg: egyrészről két csoportra oszthatjuk őket aszerint, hogy a melléknév megelőzi vagy követi a főnevet, másrészről ez utóbbi csoportban kimutatható egy további minta, amelyben a melléknév a relációs morféma nélkül, közvetlenül kapcsolódik a főnévhez. Ezenfelül bizonyos melléknevek csak az első, bizonyosak csak a második pozíciót kedvelik, mialatt a melléknév jellegű lexémák nagy része mindkét pozícióban előfordul.

Előadásomban bemutatom, hogy a jelzős szerkezetben kötelezően elől álló elemek valójában (determináns) kvantorok, és a formai hasonlóság ellenére az ilyen szerkezeteket érdemes a jelzős szerkezetektől külön tárgyalni, hiszen derivációjuk is különböző. A relációs morféma nélküli jelzős szerkezetekről pedig egyszerűbb összetételként számot adni. A fennmaradó, látólag szabad szórendváltozatoknál kísérletet teszek a szórendtípusok jelentéstani elkülönítésére.

Komoly problémát okoz a főneveket összekötő *n*- morféma szerkezeti helyének meghatározása: a minta ugyanis *p...n...*, ahol az első elem bármilyen determináns (itt most a határozott névelő), az *n*- elemről pedig – független tesztekkel – kimutatható, hogy mindig a második taghoz kapcsolódik. A szórendtípusok a pozíciók megfelelő sorrendű betöltéséből adódnak, így létrehozva mind az *N n-Adj*, mind az *Adj n-N* felszíni szekvenciákat. Ez alapján az *n*- nehezen fogható fel egyszerűen egyfajta melléknévképzőnek vagy módosító jelölőnek. Meg kell tehát vizsgálni, hogy e felszíni pozíció a relációs *n*- valós szerkezeti helyét mutatja, avagy klitikumként posztszintaktikai (fonológiai) megszorításoknak engedelmeskedve bukkan fel a helyén.